01. සද්ධර්මරත්නාවලියේ උග්ගසේන සිටුපුත්හුගේ වස්තුවෙහි එන උග්ගසේන නම් සිටු පුත්‍රයා ජීවිතයේ අභියෝග ජයගත් කෙනෙකි. සිටුපුත්‍රයාගේ චරිතය ඇසුරින් විමසන්න.

දඹදෙණි යුගයේ දී "ධර්මසේන නම් යතිවරයාණන් වහන්සේ" විසින් රචිත සද්ධර්මරත්නාවලිය පාලි ධම්මපදට්ඨකථාව ඇසුරින් ලියා ඇති ජනප්‍රිය බණකථා සංග්‍රහයක් වශයෙන් හැඳින්විය හැකිය. සද්ධර්මරත්නාවලියෙහි එන 256 වන කථා වස්තුව වන උග්ගසේන සිටු පුත්හු ගේ වස්තුවෙහි ආ ප්‍රධානතම චරිත ද්විත්වය වන්නේ උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයාගේ සහ විද්දත් දියණියගේ චරිත වේ. ධර්මසේන හිමියන් උග්ගසේනයන් අභියෝග හමුවේ නොසැලෙන ජයග්‍රහණය උදෙසා ක්‍රියා කරන චරිතයක් සේ නිරූපණය කර ඇති ආකාරය පහත පරිදිය.

"ලදොත් ජීවත් වෙමි, නොලදොත් මියෙමි සිතාගෙන නොකා නොබී හැඳට නැගිලා වැද හොත්තාහ."

විද්දත් දුගේ නර්තනයෙන් ප්‍රමෝදයට පත් උග්ගසේනයෝ ඇය ලබාගන්නට දරන ප්‍රයත්නය කතුවරයා මැනවින් විශද කරයි. තමාගේ අභිප්‍රාය සාර්ථක කරගනු වස් ඒකායන අධිෂ්ඨානයෙන් ක්‍රියා කරන්නට උග්ගසේන සිටු පුතා පෙළඹෙයි. මෙහිදී ඔහු මුහුණ දුන් ප්‍රබලතම අභියෝගය වූයේ නටන ගයන විද්දත් දියණිය සරණ පාවා ගැනීමයි. මේ වෙනුවෙන් ආහාර පාන පවා නොගෙන ඇඳට නැගී නිදා සෙයියාවෙන් සිට තම ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් උපවාසයක් අරඹන්නේ හිතුවක්කාරයෙකු ලෙසිනි.උග්ගසේන ජීවිත අභියෝගයට නොසැලී, අභීතව මුහුණ දෙන ආකාරයත් මැනවින් ධ්වනිත කරයි. උග්ගසේනගේ සිතැඟි වෙනස් කිරීමට නොහැකි වූ නිසාම අවසානයේ උග්ගසේන ප්‍රථම අභියෝගය සිතූ අයුරින්ම ජය ගනියි.

"ගැල රකිනවුගේ පුත, බර උසුලන්නවුගේ පුත, කුමකුත් නොදන්නවුවගේ පුතැ කිය කියා තළවයි."

ශිල්ප ශාස්ත්‍ර නොදත් උග්ගසේනගේ චරිතය උට්ඨාන වීර්යයෙන් පොහොසත් චරිතයක් ලෙස විවරණය කිරීමට ධර්මසේන හිමිපාණෝ සමත් වූහ. සියලු අභියෝග අභිබවා ජයගත හැක්කේ නොසැලෙන වීර්යයෙන් පමණක් බව කතුහිමියන් අපට උග්ගසේනගේ මාර්ගයෙන් පසක් කරයි. ධනයෙන්, බලයෙන්, කුසලයෙන් සපිරි දිවි පෙවෙතක් ගතකළ සිටු පුත්‍රයාට ඔහු නොසිතූ විරූ අනේක විධ දුක් කම්කටොලු රැසකට මුහුණ දීමට සිදුවෙයි. මෙවැනි දුෂ්කර වූත් කටුක වූත් පැවරෙන කාර්යයන් නොපිරිහෙලා ඉෂ්ට සිද්ධ කරන සිටු පුත්‍රයාට කිසිදු කායික මානසික සහයක් නොලැබෙයි. විද්දත් දියණියගේ අහංකාර පෙරදැරි අපහාස වලින් සිටු පුත්‍රයා පන්නරය ලබා ගනියි.

"උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයාණෝ ද කර ග රහත් වන්නා සේ නොවන මුත් හුණදඬු අග දී පිළිසිඹියාපත් රහත්ව..."

උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයාද මාමණ්ඩිය වෙතින් ශිල්පය හරිහැටි උගෙන තමන් උපන් රජගහ නුවරදීම ප්‍රථම සංදර්ශනය පවත්වන්නට තීරණය කළේය. එහිදී තමා සතු ශිල්පය බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ බොහෝදෙනා ඉදිරියේ එළි දැක්වූ ආකාරය කතුවරයා විග්‍රහ කරන්නේ මනැසින් අප ඒ ස්ථානයට ගෙන යමිනි.තමන් පානා කෙළිසෙල්ලම් උග්ගසේනයන් පමණක්ම බැලූ හෙයින් ඔහු දොම්නසට පත් වූ ආකාරයත් මුගලන් තෙරුන්ගේ ඇරයුමෙන් දොම්නසට පත් වූ ආකාරයත් මුගලන් තෙරුන්ගේ ඇරයුමෙන් කෙළි පෑ අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේත් තම දක්ෂතා නැරඹීමේ රුචියෙන් පැමිණියේ යැයි සතුටු වූ ආකාරයත් කතුහිමියන් මනාවට හෙළිකරයි.

මේ ආකාරයෙන් නොතිත් ආශාවෙන් ජීවිත අභියෝග උට්ඨාන වීරයෙන් ජයගත් උග්ගසේන සිටුපුත්‍රයා බුදු මුවින් දේශනා අසා රහත් වලයට පැමිණ ඒහි භිඤු බවින් මහණ වීමට තරම් වාසනා ගුණයෙන් පිරිපුන් චරිතයක් සේ විවරණය කිරීමට සද්ධර්මරත්නාවලී කතුවරයා කටයුතු කරතිබේ. පරම සැපත වූ නිවන් මග පවා සාක්ෂාත් කර ගැනීමට උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයාට හැකි වූයේ තමා ඉදිරියට එන අභියෝග හමුවේ නොසැලී ජයගත් නිසාවෙනි.

download from : rmsnmath.blogspot.com

02. සද්ධර්මරත්නාවලී කතුවරයාගේ කථා කලාවේ විශේෂතා උග්ගසේන නම් සිටුපුත්හුගේ වස්තුව ඇසුරින් පැහැදිලි කරන්න.

දඹදෙණි යුගයේ "ධර්මසේන" නැමති යතිවරයාණන් විසින් රචිතය. "සදහම් ඇමිණු වැල" යන අර්ථාන්විත "සද්ධර්මරත්නාවලිය" යන නම මේ ග්‍රන්ථයට යෙදී තිබේ. පාලි ධම්ම පදට්ඨකථාව ඇසුරින් ලියා ඇති ජනප්‍රිය බණකථා සංග්‍රහයක් වන මෙහි දෙසිය පනස් හය වන කතා වස්තුව වන්නේ "උග්ගසේන සිටුපුත්හුගේ කතා වස්තුවයි." ගැමි ව්‍යවහාරෝචිත උපමා, රූපක, ප්‍රස්තාව පිරුළු, ගැමිවැකි, උපහැරණ ආදී සෑම දෙයක්ම උපයුක්ත කර ගනිමින් රචනා කර ඇති සද්ධර්මරත්නාවලිය පද සාරයෙන් මෙන්ම අර්ථ සාරයෙන් පෝෂිත වූවක් සේ සැලකිය හැකිය. කථා පුවතෙහි ගැබ්වූ මූලික ධර්මය ඉතා සරල ලෙසත් සිත් ගන්නා ලෙසත් ප්‍රකට කර ඇත්තා සේය. ධර්මසේන හිමියන්ගේ කථා කලාවෙහි එක් සුවිශේෂී ලක්‍ෂණයක් වන්නේ ද මෙයයි.

"තවද උගනිතත් නිරවද්‍ය ශිල්පයක් මුත් සාවද්‍ය ශිල්පයෙන් ඓහලෞකික ප්‍රයෝජනයක් මුත්, පාරලෞකික ප්‍රයෝජනයක් නැති නියාව හඟවන්නට උග්ගසේන නම් සිටු පුත්හුගේ වත කියමු."

පූර්වෝක්ත පාඨය මගින් ශ්‍රාවකයාට හෝ පාඨකයාට දියයුතු අගනා උපදේශය නැතහොත් මූලික දහම් පණිවුඩය සරලව සංක්ෂිප්ත ලෙස දක්වා ඇති ආකාරය ප්‍රකට කෙරේ. කථා පුවත ආරම්භයේදී මෙන්ම අවසානයේදී ද ලබාදෙන උපදේශය අතිශයින්ම වැදගත්ය. ප්‍රබලය. බණකථා රීතියට අනුකූලව ලබාදෙන ධර්මෝපදේශයක් මෙහි ගැබ් වෙයි. "මේ සිත තබා අනුන් හෙළා පිරිහෙළා කීමෙන් දුරු විය යුතු" කථා වස්තුවට හා ප්‍රධාන චරිතයට අදාළ වන අයුරින් අනයන්ට හෙළා පිරිහෙළා කීමෙන් දුරු වීමට ඇවැසි බව කතු හිමියන් පෙන්වා දෙයි.

ධර්මදේශනා ශෛලිය ඔස්සේ කථා පුවතට අවතීර්ණ වන කතු හිමියෝ ඒ ඒ චරිතයන්ගේ හැඩහුරුකම් හා සැබෑ මුහුණුවර කියවන්නාගේත් අසන්නාගේත් සිතට මැනවින් ප්‍රකට වන සේ එකී චරිතයන් වර්ණනාවට ලක් කරයි. මේ සඳහා දිගු වැකි යොදාගත් අවස්ථාවක් පහත පරිදි වේ.

"නටන විද්දතු පන්සියයෙක් හවුරුද්දෙන් ස මසින් රජගහ නුවරට අවුදින් රජ්ජුරුවන්ට සතියක් මුළුල්ලේ..."

තවද කෙටි වැකි යොදාගෙන සංක්ෂිප්ත ආකාරයෙන් කතාව ඉදිරියට ගලා යෑමට සැලැස්වීම ද ධර්මසේන හිමියන්ගේ කථා කලාවේ විශේෂත්වයකි. විද්දත් දියණියගේ මුවට නංවන භාෂණය කෙටි වුවත් එය කෙතරම් ප්‍රබල වූවක් දැයි අපට මෙහිදී ගම්‍යමාන වේ. අවස්ථාවට උචිත ආකාරයෙන් බස හසුරුවා කරුණු පිඬු කොට දැක්වීමට කතුහිමියන් සමත් වූ ආකාරය ප්‍රශස්තය. යථෝක්ත උපුටනය ඊට සාක්ෂ්‍ය දරයි.

"ගැල් රකිනවුගේ පුත, බර උසුලන්නවුගේ පුත, කුමකුත් නොදන්නවුගේ පුත කිය කියා හළවයි."

චිත්ත රූප ජනනය වන ආකාරයෙන් බස හසුරුවන ධර්මසේන හිමියෝ පාඨක ශ්‍රාවක දෙපිරිසේම අවධානය ලබාගත හැකි ආකාරයේ උපක්‍රම සිය කතාකරණයට යොදාගනී. සංවාදාත්මක බසින් කථාව සජීවීකරණය කර සහෘදයා හමුවට ගෙන එන ආකාරය ද විමසා බැලිය යුතුය.

මේ ආකාරයෙන් විමසා බැලූ විට නන්විධ භාෂා උපක්‍රම යොදා ගනිමින් කළ ධර්මසේන හිමියන්ගේ සද්ධර්මරත්නාවලිය සහෘදයාගේ ශ්‍රද්ධාව වැඩි දියුණු වන ලෙසින් අර්ථ සාරයෙන් අනූනව රචනා වී ඇති බව විශද වේ. තවද උග්ගසේන සිටු පුත්හුගේ කථා වස්තුව ඇතුළු සමස්ත සද්ධර්මරත්නාවලියේ ම සාර්ථකත්වයට කතු හිමියන්ගේ කථා කලාවේ විශේෂතා ද බෙහෙවින් ඉවහල් වී ඇති බව ද කිව මනාය.

03. සද්ධර්මරත්නාවලී කතුවරයා හාස්‍යය, උපහාසය හා අනුකම්පාව පෙරදැරිව චරිත නිරූපණයට පෑ චතුරතාව ''උග්ගසේන කථාවස්තුව'' ඇසුරින් විමසන්න.

දඹදෙණි යුගයේ දී ධර්මසේන යතිවරයාණන් විසින් බෞද්ධ ධර්ම කරුණු ඇතුළත් කරමින් රචිත ''සද්ධර්මරත්නාවලිය'' මාහැඟි බණකථා සංග්‍රහයක් වේ. ධර්මසේන හිමියන් විසින් පාලි ධම්මපදට්ඨ කථාව ඇසුරින් සංගෘහිත මේ කෘතිය මගින් බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ ප්‍රකට කථා වස්තු සමුදායක් ශ්‍රව්‍ය ගෝචර මාධ්‍යයෙන් හෙළි කරනු ලබයි. සද්ධර්මරත්නාවලියෙහි 256 වන කථා වස්තුව නම් ''උග්ගසේන නම් සිටු පුත්හුගේ කථා වස්තුවයි.'' මෙම කථා පුවතෙහි එන උග්ගසේන නම් සිටු පුත්‍රයාගේ හා කඹයේ නටන විද්දත් දියණියගේ චරිතය ශ්‍රාවකයින්ගේ හා පාඨකයින්ගේ චිත්ත සන්තානයෙහි හාස්‍ය, උපහාසය හා අනුකම්පාව පෙරදැරිව ජීවමාන ආකාරයෙන් ගෙන හැර පෑමට කතුවරයා ගත් උත්සාහය මෙතැන් සිට විමසා බලමු.

''ගැල් රකිනවුනගේ පුත, බර උසුලන්නවුගේ පුත, කුමකුත් නොදන්නවුගේ පුතැ කිය කියා නළවයි.''

රූමත් බවින්ද, ශිල්ප බලයෙන්ද බලවත් සේ අහංකාර පරවශ සිත් ඇති වූ විද්දත් දියණිය උග්ගසේනයන්ගේ සිත තැළෙන වාග් ප්‍රහාර එල්ල කරයි. සිත රිදෙන අයුරින් හැසිරෙයි. ඇය සිඟිති දරුවා නළවන ව්‍යාජයෙන් උග්ගසේනගේ දෙසවනට ඇසෙන සේ පූර්වෝක්ත කවි කියයි. උග්ගසේන චරිතය කෙරේ දයානුකම්පාවකුත් විද්දත් දියණියගේ ළාමක ක්‍රියාකලාපය කෙරේ හාස්‍ය මුසු උපහාසාත්මක බවකුත් එකවර ජනිත කරවීමට මේ අවස්ථාවේ දී කතුහිමියන් සමත් වෙයි.

''සිටු පුත්හු ද ගැල් රඳවාලා හුන් තැනදී ගොන්ට තණ ගෙනවුත් ලති. කෙළි දළ එ පෑ ඇවිදි තැන ලත් දෙයක් යන එන තැනට අඳිති''

උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයා ගොනුන්ට තණකොළ දෙමින්ද, බඩු භාණ්ඩ යන එන තැනට අඳිමින්ද අප්‍රමාණ මෙහෙවර කරමින් වෙසෙයි. දුක් ගැහැට, නින්දා අපහාස විඳිමින් ගත කරන ඔහුගේ දිවි පෙවෙත වෙත සානුකම්පිත දෘෂ්ටියක් හෙළන කතුවරයා නිරන්තර විද්දත් දියණියගේ සහ අනෙකුත් අයගේ අපහාස උපහාස නින්දා බසින් කලකිරුණු උග්ගසේනගේ මානසික ස්වභාවය මනාවට හෙළි දරවු කරයි. උග්ගසේන විද්දත් දියණියගේ යථා ස්වරූපය දැන හැඳිනගත් පසු ඇයගෙන් මිදී ස්වකීය අභිමානය ගොඩනගා ගැනීමට කටයුතු කරයි.

''උග්ගසේනයෝ තමන් පානා කෙළි තමන්ම දක්නා පමණ මුත් රැස්වූවන් නොබලන නියාව දැන මුසුප්පුව ගොසින්''

විද්දත් දියණියගේ අහංකාර පරවශ ක්‍රියා කලාපයට එරෙහිව උග්ගසේනයන් දියත් කළ බුද්ධිමය මෙහෙයුම නම් ඇයගේ මානයට හේතු සාධක වූ ශිල්පය තමාත් හොඳින් ප්‍රගුණ කර අන්‍යන්ට තමන්ගේ හැකියාවන් ප්‍රදර්ශනය කිරීමයි. බොහෝකල් ඇවෑමෙන් ඔහු ඔහුගේ ඉලක්කය වෙත ළඟා වුණි. ඉන්පසු දෙවෝපගත අයුරින් තමන් උපන් නුවරදීම ශිල්ප දක්වන්නට තීරණය කෙරුණි. එහි දී කරුණා නිධාන වූ බුදුරදුන්ගේ අදිටන් බලයෙන් රැස් වූ පිරිස උග්ගසේනයන්ගේ ශිල්ප දෙස නොබලා සිටීම කතුවරයා හාසෝත්පාදක ලෙසින් විශද කරයි. ඒ අවස්ථාවේ ඔහුගේ සිතෙහි ඇති වූ චංචල බව ''මුසුප්පු'' යන එක් වදනින්ම ගම්‍යමාන කරන්නට කතුවරයා සමත් විය.

පූර්වෝක්ත උපුටනයන්ගෙන් මෙන්ම කථා වස්තුව අධ්‍යනයෙන් අපට පසක් වන්නේ කථා වස්තුවේ ප්‍රධාන චරිත ද්විත්වයේ හැසිරීම් රටාව තුළින් උපහාසය, හාස්‍ය මෙන්ම අනුකම්පාවද තීව්‍ර කිරීමට කතු හිමියන් ප්‍රයාස ගෙන ඇති බවයි. එලෙස කථා වස්තුව ගොඩනැංවීම නිසා පාඨක ශ්‍රාවක සිත් සතන් ඇද බැඳ කර ගැනීමට කතුවරයා යෙදූ උපාය සිතූ ආකාරයෙන් ම සාර්ථක වී ඇති බවද කිව මනාය.